

ARTICLE INFO

Received: 15th September 2021
Accepted: 20th September 2021
Online: 25th September 2021

KEY WORDS

Historical football, FIFA, team, goalkeeper, defender, striker, uniform, tactics.

RULES OF FOOTBALL GAME AND ITS HISTORY**Sharipov Habibulla Abduqahhorovich**

Termez State University, Faculty of Sports Activity and Management
Teacher of the Department of Sports Management

<https://doi.org/10.5281/zenodo.5527938>

ABSTRACT

There is a lot of information about the history of the game of football and its rules. The composition of football teams and their structural structure, their functions. About the tactical structure of team members, their functions and tasks.

FUTBOL O`YIN QOIDALARI VA UNING TARIXI**Sharipov Habibulla Abduqahhorovich**

Termiz Davlat universitetining sport faoliyati va boshqaruvi fakulteti
sport boshqaruvi kafedra o`qituvchisi

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 15-sentabr 2021
Ma`qullandi: 20- sentabr 2021
Chop etildi: 25- sentabr 2021

KALIT SO`ZLAR

Tarixiy futbol, FIFA, jamoa, darvozabon, himoyachi, hujumchi, forma, taktika.

ANNOTATSIYA

Futbol o`yinining kelib chiqish tarixi hamda uning qoidalari to`g`risida ko`plab ma`lumotlar keltirib o`tiladi. Futbol komandalarining tarkibi hamda ularning struktur tuzilishi, ularning bajaradigan vazifalari. Jamoa a`zolarining taktik tuzilishi, ularning bajaradigan funksiya, vazifalari haqida.

Futbol so`zi inglizcha foot — oyoq, ball — to`p — degan ma`nolozabonarni anglatadi. Bu sport o`yinida, 2 darvoza 7,32x2,44 metrli maxsus maydon 90-120 x 45-90metrda to`p bilan jamoa bo`lib o`ynaladigan o`yin hisoblanadi. Futbol

to`pinning og`irligi 410-450 gramm, aylana diametrining uzunligi 68-70 sm, o`yinning asosiya vaqtiga 90 daqiqa 45 daqiqadan 2 bo`limga ajratiladi. 12-15 daqiqa tanaffusdan iborat bo`ladi. Maydonda ikkala jamoada 11 kishidan bo`lib, 1 ta

darvobon, bir qancha hujumchilar va himoyachilar to`plami sanaladi. O'yindan maqsad raqib darvozasiga to`pni oyoq yoki gavda qismlari bilan kiritishdan iborat, qo'l bilan urilgan gollar inobatga olinmaydi. Faqat darvozabonlarga qo'l bilan o'ynashi mumkin, u ham faqatgina jarima maydonchasi ichidagina xolos. Futbolga o'xshash o'yinlar miloddan avvalgi Misr va Sharq mamlakatlarida ma'lum bo'lgan, keyin Yevropaga o'tgan va takomillashgan. 1848-yilda Buyuk Britaniyadagi Kembrij universiteti o'qituvchilari Futbolning dastlabki zamonaviy qoidalarni ishlab chiqishgan. 1857-yilda shu mamlakatdagi Sheffild shahrida ilk futbol klubi tashkil etilgandir. 1863-yilda Angliya Futbol uyushmasi tuzilib, Futbol qoidalari belgilab qo`yan. XIX asrning boshlarida Yevropa va Janubiy Amerika davlatlarida ham futbol uyushmalari tashkil qilina boshlagan edi. 1896-yil Futbol olimpiada o'yinlari dasturiga kiritildi. 1904-yilga kelib esa xalqaro futbol federatsiyasi -FIFA tuzildi. Futbol Braziliya, Germaniya, Italiya, Argentina, Buyuk Britaniya kabi davlatlarda keng rivojlangan. Pele, Maradona, F. Bekkenbauer, L. Yashin, Zidan, R. Ronaldo va boshqa futbolchilar bu o'yinning jahon miqyosida ommaviylashishiga hissa qo'shishdi.. Har bir jamoada maksimal 11 futbolchi bo'lishi mumkin, ulardan biri darvozabon yoki yoki jamoalar o'yin davomida har birida 3tadan o va agar qo'shimcha vaqtga o'tadigan bo'lsa, qo'shimcha o'zgarishlarga ega. Zaxira o'yinchilari o'yin boshlanishidan oldin tayinlanib, ulardan 0 dan 7 gacha belgilashlari o'yinchi va uning o'rnini bosuvchi futbolchi o'rtasida almashinuvni amalga oshirish uchun o'yin to'xtatilishi va sensorli chiziqda o'tish kerak. Zaxira o'yinchisi boshlang'ich o'yin maydonidan

to'liq chiqib ketmaguncha maydonga kira olmaydi va almashtirilgan o'yinchi qayta maydonga tushmasligi mumkin. Agar ruxsat etilgan almashtirishlar soni amalgalashirilgan bo'lsa va darvozabonni almashtirish zarur bo'lsa, uni hakamga xabar bergenidan so'ng uni maydondagi o'yinchilarning biri o'zgartirishi mumkin. Agar o'yinchi zarbadan oldin chetlatilsa, uning o'rnini faqat oldin tayinlangan zaxira o'yinchilaridan biri egallashi mumkin. O'yinni rivojlantirish jarayonida har bir o'yinchi o'z rolini o'ynaydi. Har bir jamoa o'yinda qaysi tarkibni olishni istagan o'yin turiga qarab ko'proq hujumkor yoki mudofaa taktikasini erkin holatda tanlay oladi, har doim ruxsat berilgan o'yinchilar sonini hurmat bo'ladi. Agarda siz darvozabon bo`lsangiz o'yindagi asosiy vazifangiz - to`pni darvozangizga kirishiga yo'l qo'ymaslik hamda o'yinchilarni ruhan tiklab, qo'llab quvvatlab tursangiz ham nur ustiga a`lo nur bo'ladi. Darvozabonlar, odatda, baland bo'yli, yaxshi reflekslarga va ajoyib epchillikka ega futbolchilar bo'lishadi. Har bir jamoada boshlang'ich darvozabon va ikkita o'rinnbosar bo'ladi. Himoyalanishga keladigan bo'lsak ularning asosiy vazifasi to'p maqsadga yetib borguncha devor bo'lishdir. Raqib jamoasida gol urish imkoniyatlari mavjud bo'lishidan va ular ham jamoasining hujumini boshlaydiganlar har qanday narsadan qochishlari kerak. Ular odatda baland bo'yli va kuchli futbolchilar bo'lishklari kerak. Markaziy hujumkor yarim himoyachilarga kelsak ular o'zlarini maydon markazida joylashtiradigan, himoyani hujumchilar bilan bog'laydigan va umuman gol urish imkoniyatlarini yaratadigan futbolchilar sanaladi. Yarim himoyachi juda tezkor futbolchi va yaxshi strateg bo'lishi kerak. Hujumchi bu - gol

urish uchun mas'ul o'yinchi qilib belgilanadi. U golli vaziyatlarni samarali natijalarga aylantirish uchun javobgardir.

Ular tezkor va epchil, katta kuchga ega futbolchilar. Ular eng kam paslar bilan gol urish qobiliyatiga ega bo'lishlari kerak.

Futbolchilar uchun asosiy futbol jihozlari futbolka, kalta shimlar, uzun paypoqlar, oyoq panjalari yoki oyoq kiyimlari va krossovkalardir. Futboldalar odatda ter va issiqni izolyatsiya qiladigan sintetik materiallardan tayyorlanadi. Shu ma'noda, ular ishlab chiqarilishi kerak bo'lgan material turi haqida maxsus xususiyatlar mavjud emas. Darvozabon jamoaning

qolgan qismidan boshqa rangdagi ko'ylak kiygan bo`lishi lozim. odatda uzun yengli ko'ylak kiyishadi. Boshqa tomondan, sardor bilaguzuk yordamida boshqa o'yinchilar orasida o'zining ajralib turishini taminlashi kerak. Formalarda tez-tez jamoaning homiylik qiladigan brendlari tasvirlangan. Har bir liga yoki musobaqa logotiplarning maksimal hajmini belgilaydi. Ispaniya championati kabi musobaqalarda liganing qalqonini kiyish shart. Futboldalarda diniy, siyosiy yoki shaxsiy xabarlar, shiorlar yoki rasmlar bo'lishi taqiqlanadi. Agar o'yinchi yuqorida aytib o'tilgan har qanday xususiyatlarga ega formani kiygan bo'lsa, u o'yindan chetlashtirilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Fayzullayev. M. Jismoniy tarbiya darsligi
2. Fayziyev. O. Jismoniy tarbiyada futbol.
3. Oliy ta'limda jismoniy tarbiya fani haqidagi online ma'lumotlar